

Oorspronkelijk bedoelde men met die oefeningen of gezelschappen, onderlinge bijeenkomsten van enkele meer gevorderde Christenen, die door onderlinge saamspreking, en door mededeelingen uit hun geestelijk leven, onderlinge stichting wilden bevorderen.

Soms was er dan één die bijzonder de gave had om indrukwekkend en op aangrijpende wijze een woord tot stichting te kunnen spreken. Van lieverlee hield dan die oefenaar alleen het woord. Zoo breidde de kring zich uit. Meerderen kwamen toelooopen. En ten slotte zag niemand er meer verschil in, of er een predikant op den kansel stond of een oefenaar voor het voorlezersbankje.

Eindelijk liet men den oefenaar dan ook maar op den kansel klimmen. En dan bad men, en zong men, en hoorde men. En leek het in alles op een gewone godsdienstoefening als de eene druppel water op den andere.

Zoo verflauwden alle grenzen. Catechisatie, Oefening, Predikatie, het liep alles ineen. En vandaar kwam het dat zoo vaak zulk een oefenaar, die een sterken aanhang had, tot het volk zei: „Laat ons zelf een kerk zetten; maak mij dominee; en word een aparte Gemeente!”

En op dit geheel verloopend standpunt was hier ook feitelijk niets tegen te zeggen. Ziet men in een godsdienstoefening niets anders dan een opgekomen schare, met een voorganger die een stuk uit den Bijbel bespreekt, en met de opgekomenen bidt en zingt, waarom zou die oefenaar dan niet evengoed als een Dienaar des Woords zijn? Waarom kon hij voor dat doel niet soms *beter* wezen? En zijn er niet voorbeelden te over, dat men onder het spreken van den dienaar des Woords dof en dor bleef, en onder de toespraak van een oefenaar trilde en tintelde van inwendige geestelijke beweging?

Juist daarom nu leggen we zóó den vollen nadruk op de stelling, dat godsdienstoefening niet een oefening in godsdienst is, maar *uitoefening van godsdienst*.

Niet natuurlijk alsof de uitoefening van den godsdienst uitsluitend in het kerkgaan bestond. Veeleer moet uitoefening van godsdienst de ééne, groote, koninklijke daad van *geheel* ons leven zijn, in alle onze gedachten, woorden en werken. De mensch altoos priester Gods, geroepen om zijn heiligheden te bedienen.

Maar al is het, dat ge in uw gezin van den vroegen morgen tot den laten avond uw God hebt te dienen, en alzoo rusteloos Godes *dienst* hebt uit te oefenen, toch voelt ge zeer wel, dat de uitoefening van den godsdienst in uw huis een heel ander en meer eigenlijk karakter erlangt, als ge, met uw huisgenooten om het Woord verzameld, u saâm vereenigt in Godes lofzeggend en aanbidding.